

ÉPÍTÉS, KORSZERŰSÍTÉS

Már ismét szól a császtai dülő harangja

Ápolják gazdag történelmi múltjukat, keresztény hagyományaikat

Edelény, Császta (ÉM - KT)

- Edelény Hegyközség és a város önkormányzata a múlt héten tartotta a császtai harangtorony avatását és az eredeti harang újraszertelését. A remek időben tartott eseményen több százán vettek részt.

Avatóbeszédet Virág Tamás, az Edelény Hegyközség elnöke mondott, a harangtoronyot Molnár Oszkár országgyűlési képviselő, polgármester és Kiss Ferenc, az APEH gazdasági igazgatója avatta fel.

Az eredeti helyén

A harang újraszertelését Kovács László plébános, címzetes esperes végezte, végül Virág Tamás okleveleket adott át azok számára, akik a legtöbbet tették a hegyközség jelképéért.

Az egykor önálló, már évtizedek óta kihalt Császta községben valaha harangláb állt az iskola mellett. Ennek közelében és emlékére állították az új harangtoronyot, amely kilátóként is funkcionál majd. A harangot az 1860-as évek elején az egri borász Gröber József, mint császtai haszonbérllő adományozta a községnek. A harang a falu elnéptelenedése után Edelénybe került, most pedig vissza az eredeti helyére, miután a helyi római katolikus egyház-közösség a napokban szentmise keretében visszaszolgáltatta azt a császtai gazdáknak. A megállapodás szerint cserébe egy új harangot ad a hegyközség. Virág Tamás elmondta: a torony megépítésével, a harang visszavitelével elsősorban gazdag történelmi múltjukat, keresztény hagyományaikat kívánják ápolni. Rangot adnak hegyeiknek, összekovácsolják szőlősgazdáikat, feloldották azt a feszültséget, amely a harang körül kialakult és harmincöt évig fennállt. A harang visszahelyezése közösségük erejének próbatétele is volt.

Júliustól októberig

A harangtorony építéséhez július 12-én kezdtek hozzá és október 27-én fejezték be. A harangtorony megépítésével, a harang visszahelyezésével kapcsolatos költség 3,8 millió forint volt, amelyet a pénzben, anyagban és munkában történő adományok teljesen fedeztek. A harangtorony építéséhez főtámogatóként tizenhat jogi és magánszemély járult hozzá, míg a támogatók száma meghaladta a százat.

[Megjelent: Észak-Magyarország, 60. évf. 256. sz. (2004. nov. 3.) 7. p.]

A császtai harang.

Molnár Oszkár polgármester leleplezte az emléktáblát

Kovács László rk. esperes szentbeszéde. Fotók: Slezsák Zsolt

A rudabányai Érc- és Ásványbányászati Múzeum újja rendezett ásvány- és őslénytára

Rudabánya térségében a bányászat több ezer éves múltra tekint vissza. Jelenleg az *Alsótelekes* határában folyó gipsztermelés a hagyományok életben tartója. Korábban, 1880 és 1985 között külszíni nagyüzemi vasércfejtéséről volt nevezetes a település, a középkorban pedig (14-15. sz.) rezet és ezüstöt adott a kincses *Rudahegy*.

A bányászat „melléktermékeként” megkapó szépségű ásványok is felszínre kerültek, s annak ellenére, hogy a vasércbánya már lassan 20 éve nem működik, még napjainkban is *Rudabánya* a legjelentősebb magyarországi ásványlelőhely. Szép darabok előbukkanásának reményében évente sokan keresik fel a hatalmas külszíni bányagödört a község határában, itthonról és külföldről egyaránt. Különösen a nálunk ritka rézváltozatok (azurit, kuprit, malachit, termésréz) méltóak a gyűjtők figyelmére, de más érdekességek is bőven akadnak. Az elmúlt negyedszázad kutatásainak eredményeként – elsősorban *dr. Szakáll Sándor* fáradozásainak köszönhetően – a korábbiak a többszörösére növekedett az innen ismert ásványfajok száma (jelenleg 135 félélt tartanak nyilván).

A rudabányai ásványok megismerésének történetéből az alábbi momentumok és tények érdemelnek figyelmet:

– 1726-ban *Luigi Ferdinando Marsigli* olasz tudós, polihisztor a *Duna* menti országok természeti értékeiről írt hatalmas munkájában (*Danubius pannonico-mysicus*) említést tesz a rudabányai termésrézről. Három példányról színezett fametszetet is közöl. Ebből arra gondolhatunk, hogy külföldi ásványgyűjtemények már az előző (17.) században rendelkeztek *Rudabányáról* származó darabokkal. Nem kizárt, hogy Marsigli személyesen is megfordult a lelőhelyen.

– 1727-ben *Franz Ernst Brückmann* wolfenbütteli német orvos, természetbúvár a világ ásványlelőhelyeit ismertető nagy művében (*Magnalia Dei locis subterraneis*) azt írja *Rudabányáról*, hogy egész *Magyarországon* itt kerülnek elő a legszebb réz-ásványok. Szemléltetésül két (sajnos rosszul sikerült) ábrát is közöl róluk. Megjegyzi, hogy a bánya tulajdonosa, a grófnő (a nevét nem említi, de kétségtelen, hogy özvegy *Gvadányi Sándornéről*, a későbbi híres író, *Gvadányi József* nagyanyjáról van szó) gyűjti a termelés közben talált különleges darabokat. Birtokában van egy egészen ritka termésréz-példány, amely szőlőfürt alakú, és felülete teljesen tiszta (azaz nem borítja zöld oxidréteg). Ez az első – meglepően korai – adat a helyi ásványgyűjtésről. *Brückmann* egyébként 1724-ben járt a helyszínen.

– Az igazi fellendülést a rudabányai ásványok megismerésében és kutatásában az 1880-ban kezdődött külszíni nagyüzemi vasércbányászat hozta.

A termelés közben tömegével kerültek elő a szebbnél szebb darabok, amelyek a születőben, formálódóban levő magyar ásványtan úttörőinek (például *Schmidt Sándornak*) a figyelmét sem kerülték el. De igazából csak az 1920-as években bontakozott ki és még napjainkban, jóval a bányászat megszűnése után is tart a rudabányai vasérctelep ásványtani kutatása, olyannyira, hogy a legfontosabb eredmények talán éppen az elmúlt két évtizedhez köthetők. A következő szakemberek neve érdemel említést e vonatkozásban: *Koch Sándor, Tokody László, Kertai György, Zsivny Viktor, Tasnádi Kubacska András, Pantó Gábor*, az 1980-as évek elejétől pedig *Szakáll Sándor*.

– 1966-ban *Koch Sándor Magyarország ásványai* című könyvében részletesen (40 oldal terjedelemben) foglalkozik *Rudabányával* is. (A könyv második, *Mezősi József* által javított és bővített kiadása 1985-ben jelent meg.)

– 1988-ban a *Lapis* című német szaklap közölt színes képekkel illusztrált terjedelmes tanulmányt a rudabányai ásványokról.

– 2000-ben *dr. Szakáll Sándor* egyetemi doktori disszertációjának témájául a rudabányai és az alsósajói (ma Szlovákiában található bányahely, *Nižná Slaná*) vasérctelep ásványtani összehasonlítását választotta.

– Ugyancsak 2000-ben a már említett *Lapis* c. periodika 6. száma, a három hónappal korábban előkerült kapitális rudabányai kupritokról, mint az ásványgyűjtő világ friss szenzációjáról számolt be.

– 2001-ben a *Mineralogical Record* című amerikai szakfolyóirat 44 oldalas, sok képpel és ábrával illusztrált, valamint gazdag irodalomjegyzékkel kísért tanulmányban mutatta be *Rudabánya* ásványait.

– Végül szintén 2001-ben hagyta el a nyomdát az első tudományos igényű monográfia a rudabányai ásványokról, szerzője *dr. Szakáll Sándor*, kiadója a budapesti *Kőország Kft.*

A településen működő, 1956-ban alapított *Érc- és Ásványbányászati Múzeum* kezdettől fogva kötelességének tartotta a helyi bányából előkerülő legszebb ásványok bemutatását is. 1980-ra a mineralógiai gyűjtemény már kinőtte a korábbi kereteket, ezért különálló kiállítótermet építettek számára, amelyet *dr. Földvári Aladárról*, a *Miskolci Egyetem* 1973-ban elhunyt neves geológus-professzoráról neveztek el. Az új bemutatóhelyen a rudabányain kívül más hazai bányák ásványai is teret kaptak. Külföldi darabok és különlegességek (például meteoritok) is gazdagították a látogatók elé tárt anyagot. Így jött létre az egyik legszebb és leggazdagabb vidéki ásványkiállítás. Kis idő múlva a világhírű *Rudapithecus-leleteket* és más ősmaradványokat bemutató blokkal bővült a tárlat.

Az elmúlt közel 25 évben dinamikusán gyarapodott a gyűjtemény, ezért szükségessé vált átalakítása, újjárendezése, a friss kutatási eredményekkel

történő kiegészítése. A feladatra *dr. Szakáll Sándor* mineralógust, a *Miskolci Egyetem* docensét kértük fel, aki örömmel vállalta a megbízást. Nevéhez fűződik a kiállítási koncepció és a forgatókönyv elkészítése is. Segítségére voltak a *Herman Ottó Múzeumból Fehér Béla*, *Tóthné Szabó Tünde* és *Vincze Klára*, továbbá *Horváth István*, az ismert miskolci ásványgyűjtő- és kutató, *Rudabányáról* pedig *Hernyák Gábor*, a vasércbánya hajdani főgeológusa és a helyi múzeum munkatársai. A rendezés munkálatait megelőzte a kiállító-terem belső festése, lapos tetőzetének újraszigetelése, valamint esőcsatornájának cseréje. Ehhez a *Magyar Bányászati Hivatal* biztosított pályázat útján támogatást.

A kiállítás újrainyítására 2004. március 5-én, a *Miskolci Nemzetközi Ásványbörze* kísérő-rendezvényeként került sor. A meghívott vendégek és az érdeklődők népes csoportja előtt *dr. Böhm József* egyetemi docens, a *Miskolci Egyetem Földtudományi Karának* dékánja mondott avatóbeszédet, majd *dr. Szakáll Sándor* tartott tárlatvezetést. Az alábbiakban öt idézzük:

Dr. Böhm József avatóbeszédét tartja

„Az új állandó kiállításon a legfontosabb magyarországi bányahelyek ásványaiból láthatunk ízelítőt. A feliratok két nyelven, a magyar mellett angolul készültek.

A bemutatás a dunántúli bányákkal kezdődik. Ennek során megismerhetjük a bakonyi üledékes mangántelepek (Úrkút, Eplény) jellemző példányaikat, a Bakony és a Vértes-hegység bauxittelepeinek néhány jellemző ásványát és a Velencei-hegység pegmatitjának, pneumatolitos és hidrotermás eredetű képződményeinek egykor az iparban hasznosított példányaikat.

A Mátrából a legtöbb kiállított darab a Gyöngyösorszi és Mátrászentimre környéki polimetallikus ércesedést képviseli. Ebben a gazdag anyagban megtekinthetők a legfontosabb ércásványok, illetve a teléreket kísérő meddőásványok egyaránt. Kisebb összeállítás mutatja be a Parádsasvár környéki ólom- és cinkércesedés, valamint a recski Lahóca és mélyszinti ércesedés genetikai és ásványtani szempontból egyaránt érdekes darabjait.

A Tokaji-hegységből főként úgynevezett nemérceket láthatunk. Számos, az iparban hasznosított agyagásványt, kvarc- és opálváltozatot mutatunk be, és egy kis válogatást adunk az andezitek hólyagüregeiben megjelent ásványokból is.

Az előbbieknél részletesebben foglalkozik a kiállítás a rudabányai érces terület ásványaival. Először a jellemző kőzettípusokat mutatjuk be. Külön vitrinben található az érctelep elsődleges és másodlagos ásványai, az utóbbiak különlegesen változatos kifejlődésük miatt nagy példányszámban. A terem végének falán az érctelep ásványgazdagságát reprezentáló poszterek láthatók, főként az oxidációs zóna színpompás ásványainak fotóival. (Ezeket az elmúlt két évtizedben fedezték fel, s szinte mikroszkopikus méreteik miatt csak így lehetett a közönség számára bemutatni.)

Külön tárlókban tekinthetők meg a tornaszentandrás Esztramos-hegy változatos kalcitjai, illetve a perkipai és az alsótelekesi evaporittelek előbbiektől eltérő ásványegyüttese.

A honi bányahelyek ásványai után – az ablakok közötti vitrinekben – ásványrendszertani összeállítás látható, olyan régi példányokból, melyek zömmel a történelmi Magyarország ma már klasszikus lelőhelyeit képviselik. Végül a múzeum friss szerzeményeivel ismerkedhetnek meg a látogatók. A névadó tudós munkásságát külön tárló mutatja be.”

Gyöngyösorszi ásványai az újjárendezett kiállításon

2004 szeptemberében a *Földvári Aladár Kiállítóterem* őslénytani anyagát is átrendeztük. A múzeumlátogatók körében mindig nagy érdeklődéssel kísért *Rudapithecus*-kutatások eddigi eredményeit új, nagyméretű tablók és fotók szemléltetik. A látnivalónak kissé szürke paleontológiai anyagot ősmaradványokat ábrázoló hazai és külföldi bélyegek nagyított színes másolataival tettük vonzóbbá, informatívabbá.

Októberben az épület külső festése is megtörtént, amivel a közel egyeztetendő munka, az ásvány- és őslénytár teljes felújítása befejeződött. A kiállítás remélhetőleg hosszú ideig fennáll majd ebben a formában, az érdeklődők meglepésére.

Hadobás Sándor
múzeumigazgató